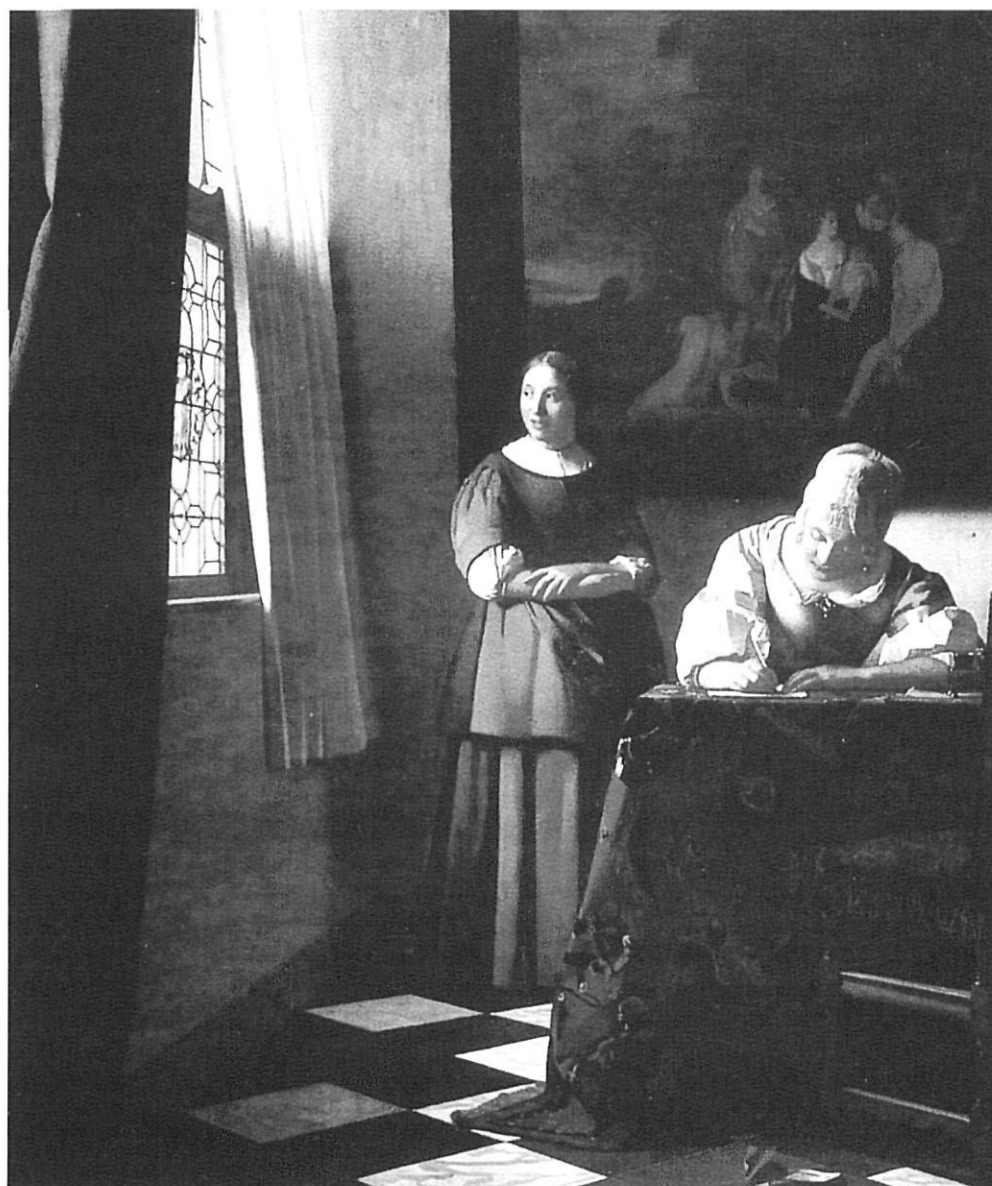

Dona escrivint una carta,
de Johanes Vermeer (c.1670).

In Dublin's fair city

Joaquim Pijoan

Arrivar a l'aeroport de Dublín a final de juliol té, per a aquest mediterrani socarriat que fuig de la bonior estival com gat escaldat de l'aigua tèbia, un perfum d'alada llibertat. El vol de l'Air Lingus des de Brussel·les és un puja i baixa agradable. Finalment ens ho creurem: Europa és un cul de món. I, per a bé i per a mal, és el nostre. Intentava explicar tot això a una simpàtica i amable dublinesa que m'indicava el bus que m'ha de deixar a O'Connell

Street, però ha estat en va, i amb un «I'm sorry, Sir» i un somriure radiant m'ha deixat palplantat a l'andana del City Center Bus, sota d'un cel de plom humit i una temperatura que no deu arribar als deu o dotze graus. Plovisqueja, i no m'ha servit de res mirar cada vespre els noticiaris meteorològics de l'Sky Channel que presentaven les borrasques atlàntiques escombrant Irlanda: no porto paraigua. Així que, en arribar a O'Connell Street, la rambla i melic de Dublín, el primer que faig és comprar un paraigua i un anorac. Com el cava-

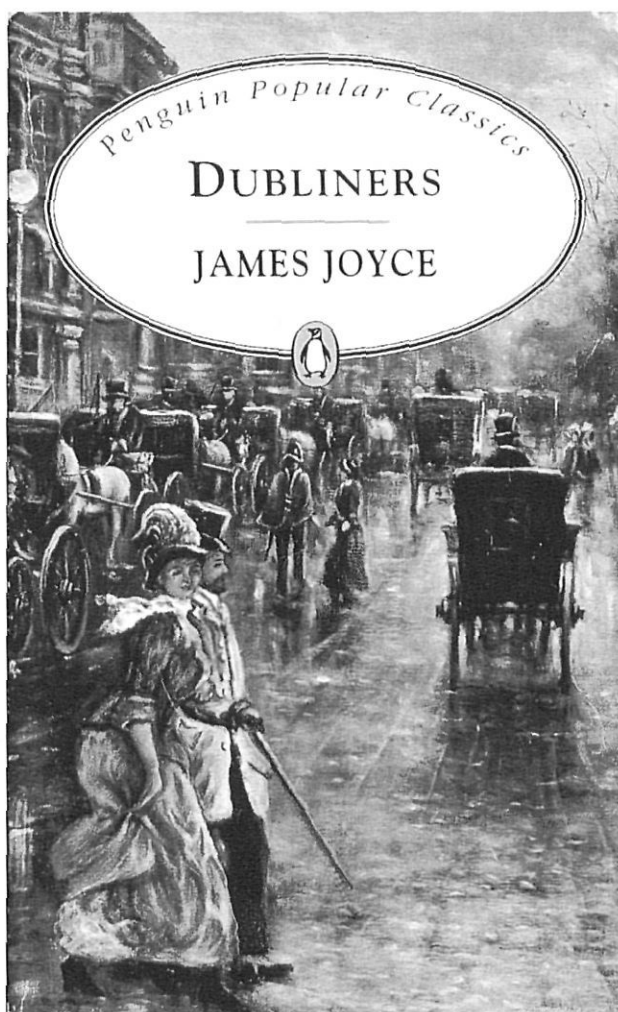
ller de la trista figura ara ja s'oc a punt de *desfacer todos los entuertos* que faci falta. Per celebrar-ho prenc la primera Guinness a Temple Bar.

Dublín és Joyce, Beckett, Behan, Wilde, Heaney, Swift, O'Casey, Shaw, Yeats, Kavanagh i un llarg etcètera d'homes de lletres, uns quants premis Nobel, difícil d'explicar. I és la gaèlica Baile Átha Cliath, capital d'una nació amb dues llengües oficials: la pròpia, el gaèlic, i l'altra, la dels dominadors i globalistes, l'anglès. Dir això no és dir res per a uns, i dir-ho tot per als altres. Així que deixo els uns i deixo els altres i em dispo a «llegir» Dublín amb la mirada del qui s'estima més ensenyar les cartes i córrer el risc de ser titllat de pedant que no pas fer passar bou per bèstia grossa i dir que Dublín és una Venècia cèltica gràcies al riu Liffey i les seves aigües fosques, la història turbulenta i la boira hivernal. Sóc el que sóc i l'Ulysses de Joyce comença així:

Statley, plump Buck Mulligan came from the stair-head, bearing a bowl of lather on which a mirror and a razor lay crossed. A yellow dressing gown, ungirdled, was sustained gently behind him by the mild morning air. He held the bowl aloft and intoned:
—Introibo ad altare Dei.

Caminar pel centre

Caminar pel centre de Dublín, com a tantes altres ciutats i viles del món, és un plaer sense restriccions, una realitat gens virtual que et tempta de titllar els internautes, petrificats davant d'una pantalla que vomita alfabets i imatges planes, de grans babaus del segle XXI. De Temple Bar, el barri dels pubs i els restaurants i els cinemes, a la catedral de Saint Patrick hi ha vint minuts de divagació i badoqueig, cosa que amb un parell de Guinness es fa, ho faig avui, cantant sota la pluja. M'agrada, en arribar a una ciutat, fer honor als seus

beuratges i una acció de gràcies a tots els seus avantpassats. El present de Dublín és ara per a mi una pregària davant de la tomba de Jonathan Swift, mentre sona El Messies de Haendel, estrenat precisament aquí ara deu fer un parell de segles i mig. Els viatges de Gulliver, en una edició per a infants, és un dels primers llibres que tinc record d'haver llegit, l'any de la gran fred, engripat al llit, allà a la Vall d'Aro natal. L'estil gòtic de pedra grisa i fosca, la baluerna arquitectònica voltada de gespa immaculada, la història que lleigeixo a la guia Michelin, cèltics vikings i cristians inclosos, són andròmines que la consciència em demana que escampi damunt la terra fosca on sant Patrici fa quinze segles batejà els primers ciutadans d'aquesta illa, de la mateixa manera que els bosquerols vigatans escampen la boira pel pla quan baixen al mercat. Dame Street avall, parada i fonda a The Oak Pub. Em

refaig de la humitat i la fredor inesperada amb més Guinness i un sandvitx d'enciam i pernil que ells anomenen BHL. Els pubs, en una ciutat verbal i amical com és Dublín, són un punt de refugi i trobada, d'esbarjo i conversa, de cançons i músiques, silencis i somriures, potser també d'alguna furtiva llàgrima...

M'hi entaforo amb comoditat i dibuixo la primera postal de solitari que enyora M., que la veu reencarnada en la diligent noia d'ulls blaus, pell blanca i cara pigallada que em renova la Guinness de pint en pint. M. és un fantasma de la memòria, una Dulcinea angèlica, més real que la realitat palpable, un recurs per dialogar en solitari quan tanquen els pubs a les onze en punt, i ja no tinc esma de buscar un *after hours* més o menys decent. Camí de Saint Stephen Green, on m'he instal·lat, veig dibuixada damunt les llambordes humides les imatges de *The Dead*. James Joyce i els seus dublinesos són l'ombra omnipresent i fantasmal d'aquest nocturn amb música d'arpa i un trèvol verd de tres fulles al trau de la solapa del vestit de menjar fideus. M'emporto l'*Irish Times* a l'habitació i demano al recepcionista del Shelbourne Hotel que em desperti a les nou en punt. Demà serà un altre dia.

The Irish Writers Museum

The Irish Writers Museum és un vell edifici on es guarda la memòria literària del país. Seguir les explicacions d'una casset mentre pots observar manuscrits, esborranys, epístoles i *post cards*, signatures i dedicatòries, busts i fotografies, partides de naixement, capitols matrimonials i testaments, estilogràfiques, blocs de notes, màquines d'escriure Underwood i altres objectes personals dels escriptors que fan d'Irlanda un cas certament excepcional de la prodigalitat literària, és una bona manera de començar el dia. El cafè del petit museu és acollidor

i agradable, i el viatger ho aprofita per fer temps, llegir un breu resum d'història d'Irlanda comprat a la botiga del mateix museu, i dibuixar una postal per a M. amb el retrat de Samuel Beckett, l'afrancesat Godot que m'espera a totes les cantonades i pubs de Dublín. Hi afegeixo una cita del memorable Samuel que si no és certa tanmateix fa el seu efecte, i s'adiu amb la grisor del dia i el despullament mental amb què el solitari, erràtic i feliç, el viu: «Hem de fracassar i fracassar un cop i un altre. Hem d'aprendre a fracassar. Tanmateix, hem de saber fracassar cada cop millor...».

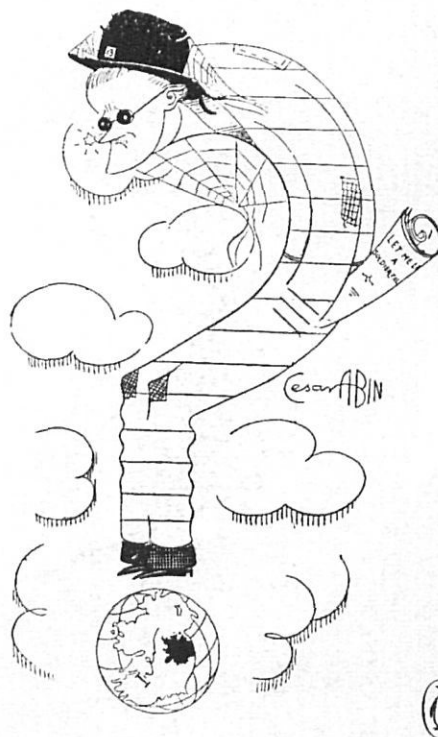
Per carrers i squares

Em perdo per carrers i squares d'aquesta Dublín de mesura encara humana, compro entrada per veure un melodrama de Boucicault, actor i dramaturg dublinès de gran èxit a final del XIX, a l'Abbey Theater, travesso el Liffey un cop i un altre, em deixo retratar amb el monument a la simpàtica Molly Malone, la peixatera que féu anar de corcoll tants dublinesos, figura popular i llegendària que la cançó típica, tòpica i inevitable recorda així:

*In dublin's fair city,
Where the girls are so pretty
I first set my eyes on sweet
Molly Malone...*

I em trobo davant del Trinity College. Fet a imatge i semblança dels colleges de Cambridge i Oxford, la seva biblioteca em transporta a l'atmosfera trasbalsadora d'aquelles biblioteques pintades per Miquel Barceló en els seus quadres dels anys vuitanta. Un oceà de llibres ben relligats semblen a punt de caure damunt meu com un diluvi de lletra i pensament que m'hauria de sepulcrar fins al dia del judici final. Em veig la fesomia reflectida en un vidre i sóc la viva imatge d'un rostre torturat del pintor Francis Bacon, un dels irlandesos il·lustres d'aquest segle. El seu llegendari estudi de Londres serà reconstruït en algun lloc d'aquesta Dublín capital d'un

JAMES JOYCE *Finnegans Wake*

Street, a The Duke Pub. Aquí, un dia a la setmana, comencen els refinats Dublin Literary Pub Crawl. Dos actors acompanyen un grup de lletraferits i de pub en pub interpreten i escenifiquen fragments de les obres dels grans escriptors, amb anècdotes i Guinness a discreció. És un dels esports més recomanables per als visitants de Dublín. Lectura de *The Independent*. Atemptat a Omagh. La colpidora absurditat de la mort gratuïta. Em costa d'entendre el conflicte irlandès com em costa d'acceptar la complexitat de la vida, del món, les raons d'uns i altres. El bàrman del Shelbourne m'ho digué ahir contestant a unes preguntes que volien copsar l'opinió irlandesa sobre la treva de l'Ulster: «Ireland is Ireland, Sir, and the whole island is Ireland. Our reality has no frontiers in our own land. Between North and South Ireland there is just a line on a sheet of paper. By nature that artificial line means nothing. Let things be as they are».

Camí de les illes Aran

Sóc camí de les illes Aran, a la costa oest. De Dublín travesso Irlanda fins a Galway, i d'allà m'embarco. Diuen que és un dels pocs llocs on el gaèlic és la primera llengua. Els carrers de Dublín són tots retolats en gaèlic i irlandès. Les dues llengües conviuen en teoria en un bilingüisme oficial. A la pràctica només s'utilitza l'anglès. El peix gros es menja el petit. A l'escola aprenen gaèlic, però després tothom parla anglès, amb accent irlandès. El visitant té la impressió que el gaèlic és testimonial. La realitat és que el gaèlic no és necessari ni per als mateixos irlandesos. En un món cada cop més interdependent, d'independències tan relatives, les llengües minoritàries ho tenen molt mal parat. Venint d'on vinc constatar aquest fet produeix un dolor intens, com si l'empobriment de l'home fos inevitable, i nosaltres en fóssim els testimonis muts, passivament impotents...

poble amb una diàspora tan considerable com la del poble jueu. M'entretinc amb el *Llibre de Kells*, la joia d'aquesta biblioteca, un manuscrit dels quatre evangelis en llatí, il·luminat amb dibuixos i miniatures del segle VIII. Surto i em perdo pels jardins, divago amb mil pensaments que em sotgen com si m'alertessin de tot el que m'he perdut, una sòlida formació i un present *comme il faut*, a causa del meu empedreït dilettantisme. A la gespa humida no hi juguen a criquet, avui. Una parella de nuvis casats a la capella del Trinity es besen sota un roure. Els convidats i el fotògraf ho contemplen festius. Vestits de cerimònia, robes vistoses de colors pastel, pameles llampants i florides, contrast amb la grisor del cel i de les velles pedres del Trinity. Salut i prosperitat, parella. La vida és la gran dansa, uns la fan i els altres la desfan...

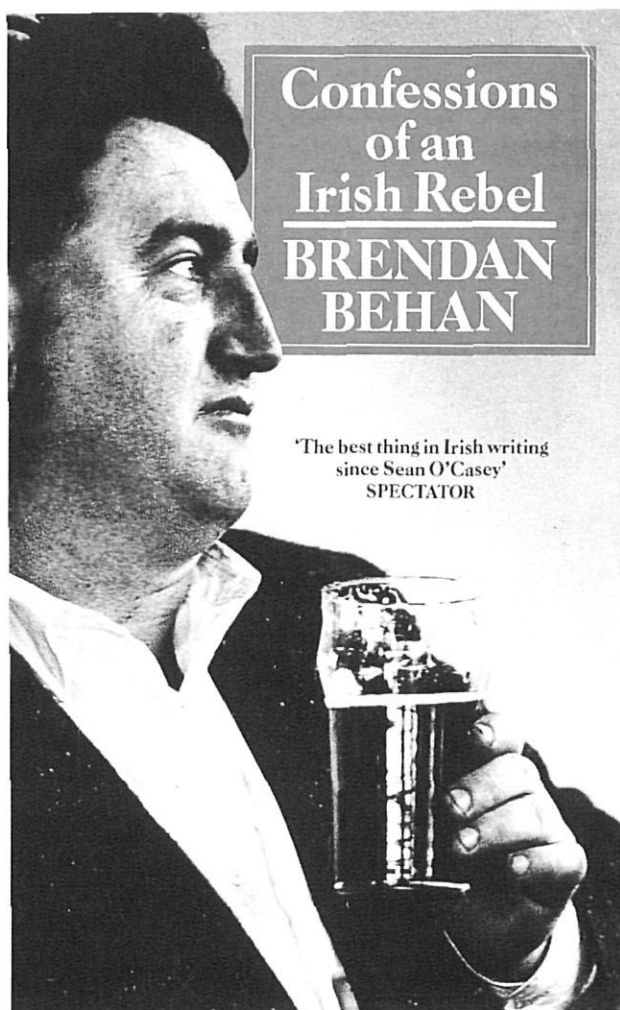
La lletra amuntegada a la biblioteca és ara la lletra morta. Celebrem-ho amb un àpat restaurador a Grafton

Les illes Aran són a una hora de Galway. La tripulació del vaixell parla gaèlic, llevat de quan s'adreça als passatgers. A l'illa lloga una bicicleta i em perdo pels dotze quilòmetres de llargada que hi ha d'una punta a l'altra, els murs de pedra seca, els penya-segats que cauen a plom en un mar revoltat com un irlandès rebel. Paisatge amb música dels U2 i imatges de *Braveheart*. L'home que m'ha llogat la bicicleta resulta ser un irlandès... de New Jersey. Hi ha un retorn de descendents d'emigrants irlandesos del segle passat. La fam per les males collites de patates —un aliment bàsic que encara avui és present als àpats: les serveixen bullides, senceres i sense pelar— va projectar milers d'irlandesos als països anglofons: Anglaterra, Amèrica i Austràlia. Les illes Aran són ara una curiositat i una destinació turística. Els habitants nadius no passen dels dos mil, i tenen fama de ser gaèlics del morro fort, lingüísticament parlant. Segons les estadístiques, a tot Irlanda hi ha uns seixanta mil parlants amb el gaèlic com a primera llengua. En una estada d'un dia hom es queda amb el regust amarg de confirmar el que ja es temia: el gaèlic és aquí una peculiaritat folklòrica. Em consolen la solitud en què contemplo el paisatge i un pul·lòver de llana fet a mà que m'ha venut una velleja que parlava, ella sí, gaèlic amb tota la família, i que es feia entendre en un anglès rudimentari i gairebé incompreensible. Les lliures irlandeses amb què he pagat són totes bilingües. Estricta oficialitat.

Retorn a Dublín

Retorn a Dublín. Els paisatges naturals tenen la virtut d'atordir-me i revifar-me alhora. Són com un bany de salut; però un excés, de salut, et pot matar com qualsevol malaltia. Dublín és el meu espai natural. M'hi trobo bé. *I feel a dubliner*. Retorno a The Duke Pub per fer-hi les meves

lectures i dibuixar-hi les postals per a M. He passat pel James Joyce Center. És com el Lourdes dels joycians. T'ensenyen les cases on va viure, i per unes quantes lliures pots resseguir part dels itineraris de Leopold Bloom rememorant aquell dia de juny... Els viacrucis literaris, però, m'entristeixen. No sé per què. Posats a triar m'agrada més fer-los ajaçat al sofà amb cant gregorià al CD. La realitat del culte i la devoció idolàtrica sempre ha tingut la virtut de trencar-me les oracions. M'agrada l'austeritat espriuana de la meua estimada Sinera. Les meves devocions són d'arrel calvinista... He comprat el *Finnegans Wake* a la llibreria Hodges Figgis de Dawson Street. I un llibre de poemes de Yeats. Escric aquests versos de Yeats en una postal per a M. Volen ser un consell disfressat de confessió en veu baixa. Quina tristesa el món, el dimoni i la carn! Joyce també fou educat per jesuïtes.

*Sweetheart, do not love too long:
I loved long and long,
And grew to be out of fashion
Like an old song.*

Tarda
a la National Gallery

Tarda a la National Gallery. Col·lecció extensa de pintures a imatge i semblança de la National Gallery londinenca, però amb una atmosfera de col·lecció d'obres menors, o de pintors de segon o tercer grau, amb obres de firma dubtosa, o potser és que la música que m'anima aquesta tarda grisa va a remolc de la Guinness d'ahir al vespre, o que les imatges no estan a l'alçada de les paraules i les músiques. No sabria valorar ni el museu ni el meu desmenjament. Dublín és paraula i oralitat, literatura i Guinness. Així el diletant passa davant d'un Picasso d'aquests que tenen els petits col·leccionistes locals o un Goya que podia haver firmat un ajudant de pintor genial, trempat però sense talent. I de sobte, com si algú hagués dit «Que existeixi la llum!»,

la llum ha fet acte de presència. Un Vermeer que a més a més d'esplèndid és indiscutible. *Lady writing a letter and her maid*. I el diletant queda embadocat davant l'interior holandès amb la donzella escrivint una carta; la llum de l'exterior penetra l'estança il·luminant la jove escriptora d'epístoles que podem imaginar amoroses, posats a fer-ho venir tot rodó. Lector, fes-me confiança en el que ara et diré: només per aquest Vermeer Dublín queda justificat davant els ulls extasiats de tot diletant devot. A partir d'avui cada tarda tornaré a visitar la meua *Lady writing a letter*. *Her maid* en serà el testimoni discret i fidel.

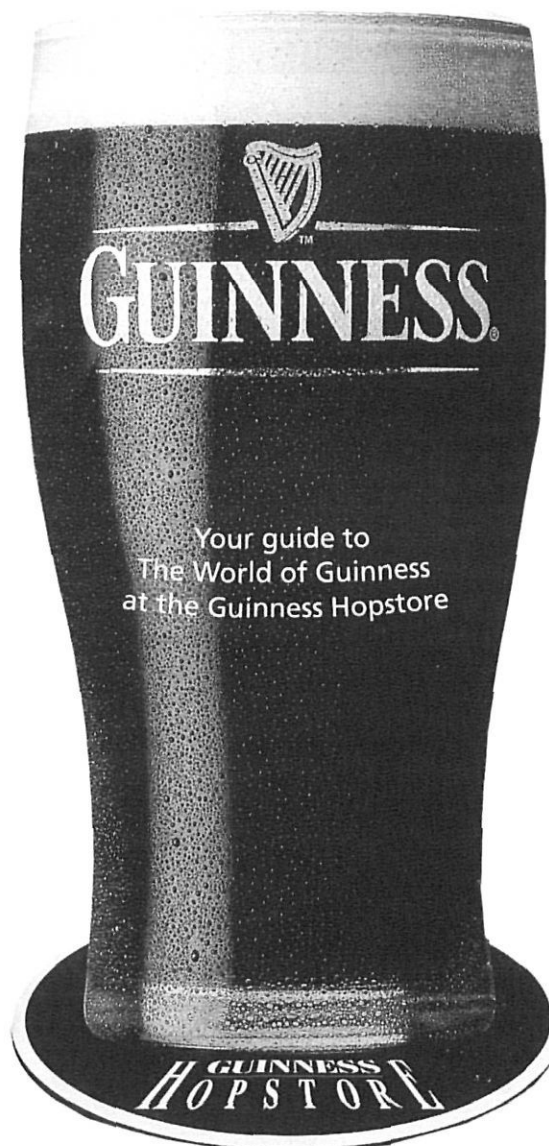
Encara unes teles expressionistes de Yeats, el germà pintor del Yeats poeta, una devoció menor però sincera, i vagareig sense nord fins arribar d'esma a Phoenix Park per assistir a una lectura de fragments del *Finnegans Wake*. És llegible aquesta obra final de Joyce? Els especialistes, els

crítics i *scholars* hi dediquen hores i més hores i en fan tesis i tesines, i sostenen, com els teòlegs de l'alliberament, que el dogma de fe joycià és compatible amb la unitat de les essències divines, en aquest cas de les essències literariosemàntiques. Jo ja no sé què dir-hi. Tan amunt no hi arribo. De tornada amb el bus cap al centre en parlem amb una napolitana que també era a la lectura joyciana al Phoenix Park. Obrim el llibre a l'atzar, i llegim:

O fœnix culprit! Ex nickylo w malo comes micckel-massed bonum. Hill, rill, ones in company, billeted, less be proud of. Breast high and bes-tride! Only for that these will not breathe upon Norrônesen or Irenean the secrest of their soorcelossness...

Vesprada a The Merchant's Pub

I acabem la vesprada a The Merchant's Pub, un xic més enllà de Christ Church. Música i cançons, danses i balls a discreció. A les parets del pub, una història esportiva i literària feta de retalls de diari, fotografies, pòsters; premis Nobel al costat de mites del futbol gaèlic, un esport nacional a mig camí del futbol i el rugbi. Tot un decorat per a un espectacle ple d'emoció i passió. Es forma una improvisada pista de ball que em recorda escenes del cel·luloide del *far west* dels anys cinquanta en aquell Cinema Paradiso de la meua infantesa a la Vall d'Aro, els saloons, la taverna de l'irlandès, el temps penjat d'una tradició viva, tot i que músics i balladors són gent de més de cinquanta anys, que surten a ballar de forma espontània. Passa el mateix a les esglésies: el jovent no hi va, em diu una dona que segueix els compassos amb un petit instrument musical que em recorda unes castanyoles. Guinness i més Guinness, i en l'efervescència que se'n deriva arreglem la identitat nacional, tantes lluites violentes i absurdes, les veritats

petites i mesquines de catòlics i protestants separats de Crist i per Crist, el *nonsense* galopant de l'entramat mental d'aquests bípedes sense plomes que sovint ens enroquem en un dadaisme frenètic, la literatura irlandesa encara, i tota la literatura gaèlica que els esnobs ignorem, com ho fan els ciutadans del món, tan tolerants, tan comprensius,

tan llepafils, i tan ignorants també, les fronteres artificials, el gaèlic i el futbol, les cançons i les músiques, els balls que no paren i els músics que semblen incansables. I la jove napolitana que s'oblida de la *lingua franca* i tanca la nit amb un exultant «Vedere Dublino e poi morire...!».

El Boeing 727

El Boeing 727 d'Air Lingus fa la maniobra d'enlairament, veig el Dublín de Joyce i Molly Malone sota meu, els núvols blancs amb els rastres del pelegrinatge que ha durat pocs dies, les imatges i les paraules, el riu Liffey, un camí platejat migpartint la ciutat, tot flotant com un erol de lotus color de neu en un estany oriental. Quina cosa és la literatura en aquest final de segle?, em pregunto amb el monòleg final de la Molly Bloom de l'*Ulysses* obert damunt la safata de l'esmorzar que l'hostessa m'ha deixat amb un «I bag your pardon» i un somriure dolç com la confitura de poma. La fragilitat de les nostres relacions amb la realitat, la intensitat amb què vivim les petites frustracions de la vida, la lletra i l'art com a refugi, la racionalitat d'uns

sentiments que no sé expressar, tot s'envola amb mi, tot és com un somni d'una nit d'estiu...

Tanco els pensaments que ara em fan mal i obro un cop més l'il·legible *Finnegans Wake*, la pregonesa de les avantguardes i el llenguatge portada al límit, una història explicada amb la mateixa contundència de la vida, un llibre que m'aviva la impotència i m'enfronta al sense sentit de l'art i de la vida del meu temps. Tanmateix, m'emporto una vaga fe i una tènue esperança, clara i transparent com la llum de la finestra de la meravellosa pintura de Vermeer que il·lumina l'esperit i l'epístola de la *Lady writing a letter and her maid*.

Joaquim Pijoan és escriptor.